

TIETO- TILINPÄÄTÖS

Vuosi 2024

TIIVISTELMÄ

Kempeleen kunnan tietotilinpäätös vuodelle 2024.

Tietohallintopäällikkö

Sisällys

ESIPUHE.....	2
1. Johdanto	3
2. Riskien, tietoturvan ja tietosuojan hallinta.....	3
3. Tilannekuva.....	5
3.1 Lainsäädäntö.....	5
3.2 Toimintaprosessit, tietovarannot ja tietojärjestelmät.....	5
3.3 Toimintavuoden merkittävimmät muutokset	6
3.4 Tietoturva- ja tietosuojahavainnot	7
4. Kehittämistoimenpiteet.....	8
4.1 Toteutetut toimenpiteet	8
4.2 Tunnistetut toimenpiteet	8

ESIPUHE

Vuonna 2024 suomalainen julkishallinto joutui kiinnittämään erityistä huomiota tietoturvan ja tietosuojan kehittämiseen omassa toiminnassaan. Helsingin kaupunki joutui merkittävän tietomurron kohteeksi ja tapahtuma herätti laajaa huomiota mediassa sekä kuntakentässä. Vuoden lopulla kuntien ja kaupunkien laajasti käyttämän oppilastietojärjestelmien käyttäjätunnusten heikko tietoturvan taso nousi esille mediassa, joka herätti kunnat tarkastelemaan kriittisesti sekä järjestelmätoimittajaa että omaa toimintaa ja tietoturvan hallintamekanismejaan arjessa.

Tekoäly julkishallinnossa on nostanut päätänsä vuoden 2024 aikana huomattavasti ja erityisesti perusopetuksen toimiala on kiinnostunut tekoälyn hyödyntämisestä. Tekoälyn laajaa käyttöä haastavia tekijöitä ovat tällä hetkellä taloudelliset realiteetit kuntataloudessa. Laajat lisenssihankinnat kasvattavat merkittävästi toimintamenoja, joiden kattamiseksi tulisi löytää säästöjä toisaalta. Edellä mainitun lisäksi hallintamallien puute haastaa tekoälyn käyttöönottoa julkishallinnossa. Laajasta kiinnostuksesta huolimatta, tekoälyä ei voida käyttää julkishallinnossa tietoturvaa ja tietosuoja huomioimatta. Hallittuun käyttämiseen tarvitaan yritystason lisenssejä, pelisääntöjä ja ohjeistuksia, joihin kaikkien organisaation tekoälykäyttäjien on sitouduttava. Viimeisenä, muttei vähäisimpänä meidän on ymmärrettävä, mihin tekoälyä voidaan hyödyntää täysimääräisesti kunnallisessa ympäristössä.

TE-palveluiden siirtyvät kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta alkaen. Siirtymisen seurauksena uusia tietojärjestelmiä tulee osaksi Kempeleen kunnan tietoturvan ja tietosuojan arkityötä. Muutos on suuri myös kunnalle henkilöstön näkökulmasta, koska se ottaa vastaan työvoimapalveluiden henkilöstöä, jotka siirtyvät tuottamaan palvelua kunnan toimipisteistä käsin. Tähän työhön on valmistauduttu vuoden aikana parhaan kyvyn mukaisesti haastavasta projektista huolimatta. Muutokseen sopeutuminen ottaa oman aikansa kunnissa.

Kempeleen kunnan tietotilinpäätös vuodelle 2024 kertoo olennaisimmat tapahtumat ja toimenpiteet, joita se on toteuttanut vuoden aikana tiedonhallintaan, tietoturvaan ja tietosuojaan liittyen. Kunta on toteuttanut useita erilaisia tietoturvaa ja tietosuoja kehittäviä toimenpiteitä vuoden aikana kunnan työntekijöiden ja kuntalaisten hyödyksi. Tätä työtä jatkamme seuraavaan vuoteen katse horisontissa.

Digiturvaterveisin,

Tietohallintopäällikkö, Kempeleen kunta

Kempeleessä 24.2.2025

1. Johdanto

Korkealaatuinen tieto sekä toimivat menettelyt tietojen käsittelyssä ja digiturvassa vaikuttavat positiivisesti koko organisaation toimintaan. Hyödyntämällä tietoa voidaan luoda uudenlaisia palveluja tai kehitetään nykyisten tuottamaa arvoa. Uutta tietoa voidaan kerätä uusia teknologisia ratkaisuja ja palveluita käyttöönottamalla. Tieto tulee aina myös suojata riittävän tehokkaasti tietoteknisin ja hallinnollisin keinoin, jotta perusteeton pääsy ja tiedon hyödyntäminen voidaan estää.

Tietotilinpäätöksen tehtävänä on organisaation tietoturvan, tietosuojaan ja tiedonhallinnan tilannekuvan tarjoaminen. Tietotilinpäätös osoittaa osaltaan, että organisaatiossa noudatetaan tiedonhallintaan, tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä lakeja ja määräyksiä. Tietotilinpäätöksessä kuvataan myös henkilötietojen käsittelyyn ja digiturvallisuuteen liittyviä kehittämistarpeita ja niiden edellyttämiä toimenpiteitä. Tavoitteena on tukea tietosuoja- ja digiturvatyön tekemistä ja lisätä tekemisen vaikuttavuutta arjessa.

Kempeleen tietoturvan ja tietosuojaan toteutusta ohjataan erityisesti kunnan tietoturvapoliittikan avulla. Kuntaan tulevien uusien työntekijöiden tulee allekirjoittaa tietoturva-, tietosuoja ja salassapitositoumus osana virka- tai työsopimusta. Tietoturva- ja tietosuojatyötä tarkastellaan toistuvammin kunnan tietoturvaryhmässä. Tietoturvan asiantuntijana toimii nimetty tietoturvavastaava ja tietosuojaan asiantuntijana nimetty tietosuojavastaava.

2. Riskien, tietoturvan ja tietosuojaan hallinta

Tietosuoja-asetuksen (artikla 24) mukaan rekisterinpitäjä on vastuussa siitä, että se toteuttaa tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla osoitetaan, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi henkilöstön koulutuksia, sisäisiä ohjeistuksia ja määräyksiä, salassapitosopimuksia ja -sitoumuksia, käytönvalvontaa, pääsynhallintaa, päivitysten ja muutosten hallintaa, fyysistä turvallisuutta, henkilöstöturvallisuutta, toimittajien ja sopimusten hallintaa, tietoturvallisuuden hallintaa, tietojen salausta, tietojen anonymisointia ja pseudonymisointia, tietojärjestelmien ja rekistereiden auditointeja, etäkäyttöyhteyksiä, teknisiä rajoituksia, tarkastus- ja valvontajärjestelmiä, käytäntöjen sekä sertifikaattien käyttöä.

Kempeleen kunnan ohjeistuksen mukaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskee kaikkia kunnan ja kuntakonsernin toimielimiä ja tilivelvollista johtoa. Sisäinen valvonta on osa kuntakonsernin johtamisjärjestelmää sekä kunnan poliittisen johdon, viranhaltijajohdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskienhallinnan tuloksellisuutta sekä vaikuttavuutta. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia sekä vahvistaa hyvää johtamis- ja hallintotapaa.

Kempeleen kunnassa on käytössä tietoturvapoliittikka, joka on uudistettu ja hyväksytty kunnanhallituksessa vuonna 2024. Tietoturvapoliittikka määrittelee tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä periaatteita, roolitusta, vastuuta, toimintatapoja ja viestintää. Se sisältää myös tietoturvan ja tietosuojaan yleisohjeita, joita jokaisen tulee noudattaa.

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan vastuulla on kokonaisvaltainen riskienhallinta ja poikkeus-, erityis- ja kriisitilanteissa toimimisen edellytysten varmistaminen (katso kuva 1). Kunnanhallitus ja kunnanjohtaja vastaavat tietoturvan sekä tietosuojan resursoinnista, linjauksista ja yleisten ohjeistuksien antamisesta.

Kuva 1. Riskienhallinnan kokonaisvastuu sekä tietoturvan ja tietosuojan hallinta.

Tietoturvaryhmä käsittelee vuosittain tietotilinpäätöksen, joka toimii jatkuvan seurannan välineenä tietoturvan ja tietosuojan toteutumisen raportoinnissa kunnanjohtajalle ja kunnanhallitukselle. Tietoturvaryhmä voi esittää kunnanjohtajalle päätöksentekoon asioita, jotka vaativat kunnanjohtajan käsittelyä. Näitä ovat esimerkiksi suuremmat tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät hankintatarpeet ja päivitetty tietoturvapoliittikat. Tietoturvaryhmään kuuluvat keskeisinä rooleina tietosuojavastaava ja tietoturvavastaava. Tietosuojavastaava toimii kunnan tietosuojan erityisasiantuntijana, jonka tehtävänä on auttaa vastuuhenkilöitä velvoitteittensa toteutumisessa, tukea ja ohjata kunnan henkilöstöä ja rekisteröityjä tietosuoja-asioissa sekä seurata ja raportoida tietosuojan tilasta ja kehittämistarpeista kunnassa. Tietoturvavastaava kehittää operatiivisen tason tietoturvaa, seuraa viranomaisen ja muiden tietoturvatyöryhmien tietoturvaviestintää, seuraa teknisillä ratkaisuilla tietoturvan toteutumista kunnan tietotekniikkaympäristössä ja edistää työntekijöiden tietoturvatietoutta eri tavoin viestimällä.

Operatiivisella tasolla tietoturvaa toteuttavat tietojärjestelmien omistajat, tietojärjestelmien pääkäyttäjät ja käyttäjät, esihenkilöt, henkilöstö, ulkoiset palvelutuottajat ja tytäryhtiöt, jotka ovat toimintansa osalta tekemisissä henkilötietojen kanssa. Operatiiviseen toimintaan liittyvien ulkoisten palvelutuottajien kanssa sovitaan toimintatavoista, käytännöistä ja säännöistä henkilötietojen käsittelyyn liittyen palvelusopimuksilla.

3. Tilannekuva

3.1 Lainsäädäntö

Tiedonhallintalain mukainen asiakirjajulkisuuskuvaus on julkaistu kuntalaisille kunnan internet-sivulle. Tiedonhallintalain mukaista tiedonhallintamallia, joka kuvaa kunnan digitaalista toimintaympäristöä, ylläpidetään ja hallitaan Digiturvamalli-palvelussa. Tiedonhallintalain vaatimukset on huomioitu tietojärjestelmien hankinnassa ja palveluiden tarjoamisessa.

Kempeleen kunta ylläpitää henkilötietorekistereiden tietosuojaselosteita verkkosivuillaan, josta ne ovat kuntalaisten ja muiden rekisteröityjen nähtävissä. Näin kunta toteuttaa informointivelvoitettaan rekisteröidyille. Rekisteröity voi halutessaan olla yhteydessä rekisterin yhteyshenkilöön, vastuuhenkilöön tai tietosuojavastaavaan. Rekisteröidyillä on mahdollisuus jättää henkilötietojensa tarkastus- ja korjauspyyntö kunnan kirjaamon kautta www-sivuilta löytyvien lomakkeiden avulla tai suoraan palvelun yhteydessä.

Euroopan Unionin NIS2-direktiivi on tullut voimaan 2023 vuonna. Kansallisia lainsäädännön muutoksia ei ole vielä tullut toteuttavaksi kuntatasolle. Kempeleen kunta on aloittanut selvitykset direktiivin vaatimusten toimeenpanemiseksi kunnan toiminnassa ja vuoden 2025 talousarvioon on varattu määrärahoja toteutukseen.

Joulukuussa 2023 tuli voimaan Euroopan Unionin ”The AI Act” tekoälysäädös, jonka tarkoituksena on asettaa rajoituksia tekoälyn väärinkäytölle ja ennaltaehkäistä käytöstä syntyviä riskejä. Tätä säädöstä ei vielä kuitenkaan käsitelty kansallisella tasolla.

Kunnille on siirtymässä vuoden 2025 alusta alkaen TE-palveluiden tehtävät. Järjestämistä vastuun isäntäkuntana toimii Oulun kaupunki.

Suomen hallituksen hallitusohjelma sisältää maininnan kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Uudistuksen yhtenä tavoitteena on säätää hallinnolliset sakot tietosuojaloukkauksista koskemaan sekä julkista että yksityistä sektoria yhtäläisesti. Kempeleen kunta valmistautuu lainsäädännön mahdolliseen muuttumiseen kiinnittämällä tietosuojan vaikutusten arviointeihin laajempaa huomiota ja tekemällä yhteistyötä muiden kuntien kanssa.

3.2 Toimintaprosessit, tietovarannot ja tietojärjestelmät

Kempeleen kunnan toiminta perustuu pääosin lainsäädäntöön, jossa kuntaa veloitetaan tuottamaan palveluita kuntalaisille. Palvelun tuottamiseksi kunta käyttää hyväkseen erilaisia sidosryhmien, kuten viranomaisten, rekistereitä ja luovuttaa myös itse tilastotietoja viranomaisten käyttöön.

Henkilötietojen lähteitä Kempeleen kunnalle ovat kuntalaiset, kuntalaisten huoltajat, omaiset tai edunvalvojat, kunnan palveluita käyttävät asiakkaat, työnhakijat, yrittäjät, matkailijat, Digi- ja väestörekisterikeskus, asemakaava, eläketurvakeskus, eläkeyhtiöt, kameravalvonta, Kansaneläkelaitos, kiinteistörekisteri, Opetushallitus, lääkärintodistukset, ostopalveluiden tuottajat, poliisi, työnantajat, työtoimintapaikat, työvoimatoimisto ja veroviranomaiset. Kempeleen Kunta luovuttaa tietoja säännönmukaisesti Kansaneläkelaitokselle, KEHA-keskukselle, Opetushallitukselle, pankeille (maksustietoja), perintätoimistoille, rakennuslupahankkeiden sidosryhmille, tilasto-keskukselle ja Ylioppilaslautakunnalle.

Kempeleen kunta toteuttaa palveluitaan erilaisten toimintaprosessien kautta. Kunnan prosesseista, tietovarannoista, tietoaineistoista ja tietojärjestelmistä on muodostettu tiedonhallintamalli, joka kuvaa kunnan tiedonhallintaa.

Kunnalla on hallussaan useita palvelualueisiin liittyviä, henkilötietoja sisältäviä tietovarantoja. Suurin osa kunnan toteuttamasta henkilötietojen käsittelystä tapahtuu käytössä olevien tietojärjestelmien avulla. Henkilötietojen hallinta perustuu olennaisesti ulkoisten palveluntarjoajien ja henkilötietojen käsittelijöiden tekemään työhön. Kempeleen kunta varmistaa asianmukaisen henkilötietojen käsittelyn erityisesti hankintojen yhteydessä asetettavin sopimusehdoin.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu yhteenveto avainluvuista tiedonhallintamallista. Vuoden 2024 lukumääristä on poistettu hyvinvointialueeseen liittyvä tiedot.

	Vuosi 2023	Vuosi 2024
Toimintaprosesseja	44	32
Tietovarantoja	57	45
Tietoaineistoja	217	162
Tietojärjestelmiä	72	74
Tietojärjestelmätoimittajia	69	72

3.3 Toimintavuoden merkittävimmät muutokset

Kempeleen kunta otti käyttöönsä vuoden 2024 kesällä uuden maankäytön toiminnanohjausjärjestelmän Kuntien Tiera Oy:ltä. Uusi toiminnanohjausjärjestelmä on korvannut vanhentuneen maankäytön järjestelmäympäristön.

Digi- ja väestökisterikeskuksen henkilötietojen välittämisen tapa on muuttumassa. Pitkään tuotantokäytössä ollut väestötietojen toimitukseen liittyvä Muutostietopalvelu lakkaa vuoden 2025 aikana ja uusi muutosrajapinta tulee ottaa käyttöön korvaavana ratkaisuna. Muutoksen seurauksena kunnan lakisääteisessä toiminnassa tarvitsemat henkilötiedot saadaan pidettyä paremmin ajan tasalla. Kempeleen Kunta on aloittanut järjestelmätoimittajien kanssa neuvottelut muutoksen toteutuksesta kunnan henkilötietoja käsitteleviin tietojärjestelmiin.

Kunnille vuoden 2025 alusta alkaen siirtyvät TE-palveluiden tehtävät edellyttivät vuoden 2024 aikana tietohallinnon, tiedonhallinnan ja elinvoimapalveluiden yhteistyötä palveluiden tuottamisessa tarvittavien sähköisten järjestelmien yhteensovittamisessa kunnan toimintaympäristöön. Järjestämisvastuun isäntäkuntana toimii Oulun kaupunki ja sen omistama Business Oulu, ja Kempeleen kunta osallistui työllisyysalueen tietojärjestelmä-, tietotuoja-, ja tietoturvaluonneteluun osana alueellisia valmisteluryhmiä.

Tiedonhallinnan osalta kunnan kartoitettiin TE-palveluiden tuottamisessa käytettävät ja syntyvät asiakirjat ja tietoaineistot, sekä selvittää, kuinka asiakirjojen hallinta ja säilyttäminen jakautui kansallisten ja organisaatiokohtaisten järjestelmien välillä. Kunnan asianhallintajärjestelmän tiedonohjaussuunnitelma päivitettiin TE-palveluita koskevien tietojen osalta ja työllisyyspalveluiden henkilöstö koulutettiin järjestelmän käyttöön.

Kempeleen kunnan tietoturvan ja tietosuojaan osalta tehtävät liittyvät TE-palveluiden käyttöön tulevien tietojärjestelmien käyttöoikeuksien määrittelyyn, laitehankintojen valmisteluun ja valtiolta siirtyvien työntekijöiden perehdyttämiseen kunnan toimintatapoihin.

3.4 Tietoturva ja tietosuoja

Kempeleen kunnan tietoturvatyöryhmä kokoontui vuoden 2024 aikana kaksi kertaa. Kokouksissa käsiteltiin tietoturvan ja tietosuojan yleistilannetta ja poikkeamia, tietoturvan kehittämistoimenpiteitä sekä tietoturvavastaavan ja tietosuojavastaavan havaintoja poikkeamista ja yleistilanteesta. Päivitetty tietoturvapoliittikka käytiin läpi tietoturvaryhmässä ennen kunnanhallituksen käsittelyä.

Vuoden 2024 aikana tietohallinto rekisteröi yhteensä 26 tietoturvahavaintoa eri lähteistä, kuten kunnan työntekijöiltä ja palvelutoimittajilta tulleista ilmoituksista sekä oman seurannan kautta. Rekisteröidyt tietoturvahavainnot ovat luokiteltu seuraavassa taulukossa:

Havainnon luokka	Vuosi 2023	Vuosi 2024
Laitteeseen liittyvä	3	4
Ohjelmistoon liittyvä	8	8
Toimintatapaan liittyvä	3	7
Muu	17	7
Yhteensä	31	26
Muutos	0	-5

Merkittävimmät tietoturvahavainnot liittyivät Helsingin kaupungin organisaatioon kohdistuneeseen tietomurtoon, jonka seurauksena myös Kempeleen kunnassa käynnistettiin toimenpiteitä ympäristön ja toimintatapojen tarkistamiseksi.

Vastaavasti oppilastietojärjestelmän käyttövaltuushallinnan uutisointi loppuvuodesta käynnisti lisätarkistuksia myös Kempeleen kunnassa. Lisäksi toimintavuoden aikana tapahtui yksi kunnan toimintaan vaikuttava tietoliikenteen häiriötilanne, joka vaikutti laajemmin kunnan toimintaan. Yleisarvio kunnan tietoturvan yleistilanteesta on hyvä, joskin kunnan henkilöstön tulee olla valppaana erilaisten uhkien tunnistamisessa ja raportoinnissa.

Tietosuojavastaava rekisteröi toimintavuoden aikana kolme poikkeamaa. Yksi poikkeama koski taloushallintojärjestelmän raportin virheellistä toimintaa. Toisessa poikkeamassa työntekijän tietoja oli luovutettu luvottomasti toiselle työntekijälle inhimillisen virheen seurauksena. Kolmas poikkeama koski oppilastietojärjestelmän käyttäjärekisteriä, johon tarkistukset tehtiin toimittajan antaman ohjeistuksen mukaisesti. Poikkeamat ovat käsitelty tarvittavilta osin. Tietosuojavastaavalle osoitettuja puheluja ei ole tilastoitu.

Tietosuojavastaava avusti kuntaorganisaatiota erilaisissa tietosuojaan liittyvissä aiheissa, kuten esimerkiksi koululla järjestetyn tapahtuman videoinnin tietosuojaperiaatteiden läpikäynnissä, kunnan tulevan yhteistyökumppanin henkilötietojen käsittelysopimuksen valmistelussa, kunnan päätearkiston kulkuoikeuksiin ja lokitietoihin liittyvän tietopyynnön käsittelyssä ja tietosuojavastaavan sähköpostiosoitteen suojauksessa. TE25-muutoksen tietosuojaan liittyvä kokous järjestettiin marraskuussa. Kokouksessa ohjeistettiin työntekijöitä tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä ja ohjeistettiin tietosuojaan liittyvien dokumenttien laatimisessa. Kokoukseen osallistuivat kaikki työllisyyspalvelujen työntekijät.

Tietosuojan vaikutusten arviointia varten on hankittu työkalu, jota voi hyödyntää arviointien tekemisessä. Kunnalla on oikeus osallistua tietosuojavastaavan koolle kutsumana yhteisiin DPIA-koordinoinnin työpajoihin. Kunta on liittynyt mukaan palvelutuottajan organisoimaan tietoturvan, tietosuojan, tiedonhallinnan ja tekoälyn foorumin toimintaan.

4. Kehittämistoimenpiteet

4.1 Toteutetut toimenpiteet

Kempeleen kunta on hankkinut ja ottanut käyttöön erilaisia tietoturvallisuuden liittyviä työkaluja ja palveluita vuoden 2024 aikana. Käytössä on ratkaisuja tietoturvauhkien havaitsemiseen ja torjuntaan liittyen. Työasemien valvontaa on kehitetty ottamalla käyttöön uusi raportointiratkaisu.

Opetuksen työpuhelinten digiturvallisuutta on parannettu vuoden aikana ottamalla käyttöön pääsynhallintaan liittyviä suojausmekanismeja.

Henkilöstö- ja asianhallinnan tietojärjestelmien pääsynhallintaa on kehitetty yhteistyössä palvelutuottajien kanssa.

Helsingin kaupungin tietomurron ja oppilastietojärjestelmässä havaittujen tietoturva-ongelmien seurauksena on käynnistetty arviointeja ja tarkistuksia Kempeleen kunnan järjestelmien tilasta.

4.2 Tunnistetut toimenpiteet

Kunnan tietohallinnossa on tunnistettu seuraavia digiturvallisuuden kehittämiseen liittyviä kohteita ja toimenpiteitä:

- Tekoälyn käyttämisen pelisääntöjen ja ohjeiden laatiminen
- NIS2-direktiiviin toimeenpanon tehtävät
- Digitaalinen viranomaisviestinnän mahdollistaminen kansalaisille
- Turvatulostusjärjestelmän kehittäminen
- Häiriö ja kriisitiedottamisen kehittäminen
- Tietoliikenneverkon kehittäminen
- Järjestelmien pääsynhallinnan kehittäminen
- Vanhentuneen laitekannan uudistamista